

Competentieset
**Forensisch Sociaal
Professional**

Colofon

Auteurs: Deanne Radema, Evert van Rest, Harry Hens

Vormgeving: ontwerp bureau Suggestie & illusie

Fotografie: 123RF, iStock

Bestellen: www.movisie.nl/publicaties

© Movisie, 2017

Inhoud

Waarom deze competentieset?	5
1. Een specifieke competentieset	6
1.1 Een set van competenties voor Forensisch Sociaal Werk	6
1.2 De gebruiksdoelen van de competentieset	6
1.3 Forensisch Sociaal Werk	7
2. Relatie tot sociaal werk, werkveldontwikkelingen en het onderwijs	9
2.1 Overeenkomst en onderscheid	9
2.2 Ontwikkelingen in het veld	10
2.3 Ontwikkeling van beroepscompetentieprofielen	11
2.4 Ontwikkelingen in het onderwijs	12
3. De Competentieset: Forensisch Sociaal Professional	14
Competentie 1	16
Competentie 2	18
Competentie 3	21
Competentie 4	23
Competentie 5	24
Competentie 6	26
Competentie 7	28
4. Kennisbasis	30
Bijlagen	35
Bijlage 1 Relatie competentieset met andere profielen	35
Bijlage 2 Werkwijze realiseren competentieset	42
Bijlage 3 Bijdragers aan competentieset	43
Bijlage 4 Bronnenlijst	47

“Een cliënt op mijn afdeling in de Tbs-kliniek werd erg kwaad toen ik hem iets vroeg te doen. Hij kwam op me af en ging dreigend voor me staan. Ik bleef stevig staan zoals ik stond, bleef rustig, onderdrukte de neiging om een stap naar achteren te doen en zei hem: dit gedrag wil ik niet. Ik wil dat je naar je kamer gaat en dan hebben we het er later over. Vanuit het oogpunt van veiligheid en mijn positie kon ik hem dwingen naar zijn kamer te gaan en die op slot te doen. Hij wilde niet naar zijn kamer. Hij schreeuwde: ik ga niet, want dan doen jullie de deur op slot. Heel snel schatte ik de situatie in en zei toen: als ik nu met jou de afspraak kan maken dat je op je kamer blijft tot ik kom, dan doe ik de deur niet op slot. Cliënt zei dat hij die afspraak kon maken. Later zei hij dat hij het erg gewaardeerd had dat de kamer niet op slot ging. De deur op slot deed hem namelijk denken aan vroeger en aan zijn vader die dat altijd deed”

“Ik heb te maken met een kindje van 14 maanden waarbij er sprake is van huiselijk geweld. De moeder verblijft met kind elders, maar is in het vrijwillig kader al vier keer teruggegaan naar de vader van het kind. Ik ben betrokken nu er een ondertoezichtstelling is opgelegd. Vanuit het belang van het kind wil ik niet dat het kind wordt blootgesteld aan ruzies en agressie. Als moeder dit niet zelf oppakt, grijp ik in. Ik besprak met haar: “realiseer je je waar je je kind aan blootstelt?” Moeder antwoordde daarop: “maar hij is zo klein, hij ziet of hoort het niet”. Ik heb toen aangegeven dat baby’s wel degelijk opmerken als er spanning heerst. De zus van moeder zat erbij en die kon mijn verhaal heel mooi ondersteunen. Moeder zag toen de gevolgen van haar gedrag voor haar zoontje. En realiseerde zich ook: “inderdaad: mijn zoontje heeft mij weleens getroost. Dat hoort niet, dat is niet normaal.”

Dit zijn zomaar voorbeelden van wat een forensisch sociaal professional in zijn werk meemaakt. Een professional die in een split second een inschatting moet maken of hij beheersend moet optreden of ruimte kan geven en een professional die de veiligheid van betrokken kinderen moet zien te borgen. Zij maken steeds de afweging hoe zij de veiligheid op allerlei gebieden kunnen waarborgen, wat zij moeten opleggen en hoe zij tegelijkertijd recht kunnen doen aan de zelfbeschikking of de ouderrol van een persoon. Ook als het spannend wordt.

Waarom deze competentieset?

Forensisch sociaal professionals moeten bij en voor cliënten een scherp oog hebben voor veiligheid en de kans op recidive. Tegelijkertijd werken zij aan gedragsverandering bij re-integratie en participatie van cliënten. Die combinatie maakt het werk van de forensisch sociaal professionals uniek en het rechtvaardigt de vraag: welke competenties moet een forensisch sociaal professional in huis hebben?

Verdiepende stap

De Competentieset Forensisch Sociaal Professional geeft antwoord op die vraag en op een behoefte uit het werkveld. Het helpt professionals, managers, opleidingsfunctionarissen, initiële opleidingen en beroepsverenigingen de beroepsuitoefening verder te professionaliseren. De competentieset is een volgende en verdiepende stap die in samenwerking met het werkveld en opleidingen Social Work door Movisie is ontwikkeld.

Versterken beroepspraktijk

De zeven beschreven competenties voor de forensisch sociaal professional dienen als verdieping op de beroepscompetenties van de Sociaal Werker en van de Jeugd- en gezinsprofessional. Met de set kunnen beroepsverenigingen, opleidingen en werkgevers hun opleidingstrajecten en de beroepspraktijk verbeteren. Ook wordt hiermee doorstroming, scholing en afstemming met het onderwijs makkelijker. Professionals kunnen de competentieset gebruiken voor reflectie op het eigen functioneren. Zo zal de forensisch sociaal professional nóg beter in staat zijn cliënten vakbekwaam en met waarborging van ieders veiligheid te begeleiden.

Een specifieke competentieset

1.1 Een set van competenties voor Forensisch Sociaal Werk

Het is in het maatschappelijk belang dat de competenties van professionals in het domein van forensisch sociaal werk goed geborgd worden. Immers, als het mis gaat in beroepssituaties en in de maatschappij, gaat het ook goed mis. Binnen de opleidingen is men daar al mee bezig; de drie basisprofielen van Sociaal Werk op de hogescholen worden gecombineerd met de specifieke expertise op het terrein van forensisch sociaal werk. Opleidingen en werkveld hebben de handen ineengeslagen om een landelijk gedragen competentieset te maken. Wat is nu het specifieke van het forensisch sociaal werk? Hoe komt dit terug in competenties? Deze set van competenties gaat hierop in, het onderscheidende van sociaal werk in forensisch kader wordt naar voren gebracht en uitgewerkt. Daarmee is deze set dus een specifieke toespitsing van en aanvulling op een beroepscompetentieprofiel voor de sociaal werker in brede zin (zie ook paragraaf 2.3 en bijlage 1).

In de set is het niveau van een vakvolwassen professional beschreven. De vakvolwassen professional heeft een hbo werk- en denkniveau en heeft veel werkervaring opgedaan in het forensisch sociaal werk. Hij is vakbekwaam en voelt zich vaardig om zijn competenties in te zetten in steeds wisselende complexe omstandigheden en praktijksituaties. Hij is in staat zelfstandig te werken, verantwoordelijkheid te nemen voor zijn handelen en zich in te zetten om de kwaliteit van het werk blijvend te verhogen (Liefhebber, Radema, Arendsbergen, 2010).

1.2 De gebruiksdoelen van de competentieset

Deze set van specifieke competenties dient als handvat voor de professionals zelf, voor relevante beroepsorganisaties/verenigingen, opleidingen en instellingen die deze professionals in dienst hebben en hen (verder) opleiden. Door de competentieset ontstaat bovendien een meer gezamenlijke taal. De set biedt input voor het ontwikkelen van scholing en afstemming tussen onderwijs en werkveld. Door een verbinding te leggen met de meer generieke profielen die er zijn, zijn de mogelijkheden tot doorstroom voor professionals geborgd.

Een *professional* kan in de competentieset teruglezen wat er verwacht wordt van een ervaren en vakvolwassen beroepskracht en kan zich op basis hiervan zich steeds meer bekwamen en ontwikkelen.

Organisatie en leidinggevend kunnen professionals begeleiden in zijn/haar ontwikkeling tot een vakvolwassen forensisch sociaal professional en op teamniveau sturen op te ontwikkelen competenties.

Een *P&Oer / het management* kan de set gebruiken voor vacatures, voor ontwikkel- en functioneringsgesprekken en het zicht krijgen op scholingsbehoeften van individuele professionals en teams.

Een *beroepsvereniging* kan de set gebruiken voor verdere beroepsontwikkeling.

1.3 Forensisch Sociaal Werk

Over welke professionals hebben we het als we spreken over het forensisch sociaal werk? In Nederland werken ruim 20.000 professionals in een justitieel kader. Denk aan reclasseringswerkers (toezichhouders en adviseurs), casemanagers in gevangenissen en psychotherapeuten in tbs-klinieken, observatieklinieken en andere forensisch psychiatrische klinieken. Voor kinderen en jongeren gaat het om jeugdwerkers in de gedwongen jeugdzorg (gezinsvoogden, casemanagers of jeugdreclasseringswerkers) en pedagogisch medewerkers in (justitiële) jeugdinrichtingen.

Deze zogeheten forensisch sociale (en pedagogische) professionals werken met burgers bij wie bemoeienis is opgelegd op grond van een juridisch gelegitimeerde ingreep: een sanctie of een maatregel. De maatschappelijke opdracht aan forensische professionals is de kans op recidive van criminaliteit, kindermishandeling of verwaarlozing verminderen. Tegelijkertijd streven zij ernaar om hun cliënten zelfstandig, zonder toezicht, hun leven te laten vervolgen. De kern van het professionele handelen is een combinatie van beschermen, risicobeheersing (controleren, beheren, begrenzen) en ondersteunen van verandering (begeleiden, motiveren, of behandelen), met als doel re-integratie in de samenleving, participatie of verbeteren van de gezins- en opvoedingssituatie.

Onder risicobeheersing verstaan we het inschatten van de aanwezige risico's voor de samenleving (recidive, kans op letsel) of de cliënt zelf (kwetsbaarheid). En bepalen hoe deze risico's beheerst kunnen worden, indien mogelijk samen met de cliënt.

De beoogde gedragsverandering en re-integratie komt voort uit de wetenschap dat het versterken van beschermende factoren hen motiveert en ondersteunt in het vergroten van hun zelfbeschikking.

Een justitiële ingreep is veelal strafrechtelijk of civielrechtelijk, en steeds vaker ook bestuursrechtelijk. De vorm van het justitiële kader kan een sanctie of een maatregel zijn. Deze sanctie of maatregel kan intramuraal, transmuraal of extramuraal uitgevoerd worden. De cliënt die de maatregel of sanctie ondergaat, kan minderjarig of meerderjarig zijn, en slachtoffer van de situatie (burger/kind in gevaar) of (gevaarlijke burger) dader in de situatie.

2 Relatie tot sociaal werk, werkveldontwikkelingen en het onderwijs

2.1 Overeenkomst en onderscheid

“De kernfunctie van de instituties in het sociale domein is het bevorderen van sociale samenhang, inclusiviteit en participatie van burgers”

(Verkenningcommissie Hbo, 2014, p. 9).

Forensisch sociale professionals zijn niet alleen ingebed in dit sociale domein, maar ook in het justitiële systeem. Vaak verrichten zij dus taken die zowel generiek zijn voor sociaal werk als juist specialistisch voor forensisch sociaal werk. Je zou kunnen zeggen dat de forensisch sociaal professional (FSP) zich binnen het justitieel kader richt op het meer algemene doel van sociaal werk, te weten: herstel en (gedrags)verandering door versterken van eigen kracht, waarbij de professional in moet grijpen als het gedrag ten koste gaat van anderen, de cliënt of de professional zelf. Hiermee versterken zij sociale samenhang, inclusie en participatie van burgers die een gevaar voor zichzelf of anderen vormen. Het werk heeft per definitie betrekking op burgers bij wie gedrag of omstandigheden risicovol zijn (gevaarlijke burgers en burgers in gevaar) en waarbij inschattingfouten kunnen leiden tot meer of minder ernstige (letsel)schade bij anderen of henzelf. (Master FSP, 2014).

Onderscheidend voor het forensisch sociaal werk is ook dat cliënten niet zelf kiezen voor een bepaalde behandeling of begeleiding, maar het wordt hen opgelegd (Werkgroep BFSP, 2016). Handelingsstrategieën van de forensisch sociaal professional kennen een deels andere invulling dan die van sociale en juridische professionals in vrijwillige contexten. Forensisch sociale professionals hebben relatief vaak te maken met agressie, ondermijnend of grensoverschrijdend gedrag van hun cliënten. Ook kunnen ze met schrijnende situaties en schokkende dossiers geconfronteerd worden en met welzijn en dienstverlenende instanties voor wie het werken met deze cliëntgroepen niet vanzelfsprekend is. Voor de FSP zijn de veiligheidsvraagstukken en de raakvlakken met het recht dominant en bepalen hun focus. De forensisch sociale professionals maken deel uit van meerdere systemen: zorg, dienstverlening, wonen, werken en sociale netwerken van cliënten, maar hebben in deze samenwerking met anderen nog een ander richtinggevend kader, namelijk justitie.

2.2 Ontwikkelingen in het veld

Het gehele publieke domein heeft te maken met ingrijpende transitie en transformaties. Het werk van de forensisch sociaal professional vindt plaats in een context waarbij:

- * de gemeentelijke en gebiedsgerichte context belangrijk zijn;
- * regie- en samenwerkingscompetenties in professionele netwerken van cruciaal belang zijn;
- * herstelgerichte vormen van afdoening van delicten in opkomst zijn;
- * aandacht is voor eigen kracht, beschermende factoren en het oplossingsgericht werken;
- * een brede blik op integrale benadering nodig is.

Men spreekt van een veiligheidsparadox: de samenleving eist een steeds veiliger samenleving en wil ook geen last van onveiligheid hebben, terwijl men tegelijkertijd toewerkt naar een aanzienlijke vermindering van intramurale plaatsingen en een toename van ambulante vormen. Er is ook steeds meer aandacht voor het voorkomen van uithuisplaatsing en van onder toezichtstelling van kinderen. Tevens zijn ketenpartners bezig om casussen beter af te stemmen of over te dragen, zodat kennis over cliënten sneller bekend is en behandelingen kunnen doorgaan of sneller kunnen starten wanneer een organisatie een casus overneemt. Er is daarnaast een toename van voorwaardelijke straffen (en daarmee een afname van onvoorwaardelijke straffen) en een terugloop van mensen die in voorlopige hechtenis zitten. Dit betekent voor de FSP onder meer werken met een zwaardere cliëntengroep, wat betreft ernst van delicten, complexiteit van de problematiek en risico op onveiligheid. Het werk verzwaart, de druk vanuit de samenleving is hoog en zorgt voor een hoge verantwoordingsdruk bij de forensisch sociaal professional.

Een ander aspect is de opkomst en het gebruik van sociale media. Dit beïnvloedt op verschillende manieren het beroep forensisch sociaal werk:

- * Inhoudelijk gezien moeten professionals steeds meer communiceren via digitale middelen en digitale werkvormen hanteren. Dit roept ook dilemma's op als: in hoeverre mag je gebruik maken van de informatie op een sociale media-pagina van een cliënt? Hoe ga je om met bedreigingen via sociale media?
- * Professionals kunnen minder anoniem blijven en het wordt lastiger om hun eigen veiligheid (of die van familie) te waarborgen. Burgers mogen bijvoorbeeld gesprekken met medewerkers van de overheid opnemen. De ervaring leert inmiddels dat die dan weer via sociale media gedeeld worden.
- * Kennis van digitale criminaliteit wordt belangrijker. Professionals krijgen bijvoorbeeld te maken met een vonnis waarbij iemand niet of minder digitaal actief mag zijn en zij daar toezicht op moeten houden.

Groeperingen die steeds beter in beeld komen zijn de zogenoemde ondermijningsgroepen, die de samenleving willen ondermijnen. Achterliggend is vaak een ideologie of de neiging zich te willen onttrekken aan de samenleving. De groepen zijn bovendien heel

vaak online actief. Het gaat om georganiseerde criminaliteit, bijvoorbeeld om groepen als jihadistrijders/geradicaliseerden en motorbendes. Voor de aanpak van ondermijningsgroepen is de wetenschappelijke kennisbasis op dit moment sterk in ontwikkeling.

2.3 Ontwikkeling van beroepscompetentieprofielen

Op dit moment worden verschillende beroepscompetentieprofielen opgesteld die betrekking hebben op het sociaal werk, namelijk die voor de Sociaal Werker en die van de Jeugd- en gezinsprofessional.

Sociaal Werker

Het forensisch sociaal werk is een specifieke tak binnen het sociaal werk in brede zin. Momenteel is er één richtinggevende omschrijving van het sociaal werk, namelijk de internationale – in 2014 geactualiseerde - definitie van IFSW (International Federation of Social Workers). De vertaalde definitie luidt als volgt:

‘Sociaal werk is een praktijkgerichte professie en een academische discipline die maatschappelijke verandering, sociale cohesie en de emancipatie en zelfstandigheid van mensen bevordert. Principes van sociale rechtvaardigheid, mensenrechten, collectieve verantwoordelijkheid en respect voor diversiteit staan centraal in het sociaal werk. Versterkt door theorieën van sociaal werk, sociale wetenschappen, geesteswetenschappen en relevante lokale kennis, stimuleert het sociaal werk mensen en instituties om uitdagingen in het leven aan te gaan en het welzijn van individu en samenleving te verbeteren’.

Een beroepscode en een beroepscompetentieprofiel voor sociaal werkers geldt ook voor de forensisch sociaal professional. Er wordt een Beroepscompetentieprofiel voor de Sociaal Werker gemaakt. In het profiel (van Dam, Liefhebber en Kluit, nog in concept, publicatie verwacht in 2018) worden generieke en specifieke competenties onderscheiden. De generieke competenties vallen binnen 7 competentiegebieden:

- * Contact leggen en betekenisvolle relaties aangaan
- * Signaleren en agenderen
- * Ondersteunen bij het voeren van de eigen regie
- * Mensen met elkaar verbinden
- * Integraal samenwerken
- * Stimuleren participatie en actief burgerschap
- * Hanteren van verschillende beroepsrollen

De specifieke competenties worden gerelateerd aan leefgebieden van een mens, om hiermee het integrale karakter van de ondersteuningsbehoeften te benadrukken.

Voor een overzicht van de relatie tussen Beroepscompetentieprofiel voor de Sociaal Werker en Competentieset FSP verwijzen we naar bijlage 1.

Jeugd- en gezinsprofessional

Het profiel van de jeugd- en gezinsprofessional is ontwikkeld door het programma Professionalisering Jeugdhulp en Jeugdbescherming, en geeft de competenties weer voor de brede jeugdwerker en jeugdbeschermer. Er zijn jeugdwerkers die ook behoren tot de beroepsgroep forensisch sociaal professional en kunnen voor deze specifieke invalshoek van hun werk hun voordeel doen bij de Competentieset van de FSP. Het profiel van de Jeugd- en gezinsprofessional is inmiddels online beschikbaar (Programma Professionalisering Jeugdhulp & Jeugdbescherming, 2017). In bijlage 1 staat een overzicht hoe de set competenties voor de FSP zich verhoudt tot de competenties van dit profiel.

2.4 Ontwikkelingen in het onderwijs

Aan het begin van deze eeuw waren een serie incidenten (zoals Savannah, het Maasmeisje, de Hoogerheidezaak) waardoor ook de Tweede Kamer (Commissie Visser, 2006) aangaf dat de professionalisering van de verantwoordelijke beroepsgroep te wensen over liet (Master FSP, 2014). Inmiddels is het hbo op deze constatering ingesprongen door bijvoorbeeld het inrichten van de minor Werken in gedwongen kader die gegeven wordt op twaalf hogescholen en het ontwikkelen van de Master Forensisch Sociale Professional aan de Hogeschool Utrecht.

De minor valt onder de bredere hbo opleiding tot Sociaal Werker, waarbinnen drie basisprofielen zijn onderscheiden onder het brede, Landelijke Opleidingsdocument Sociaal Werk (Vereniging Hogescholen, 2017):

- * Sociaal werk - Welzijn en samenleving
- * Sociaal werk - Zorg
- * Sociaal werk - Jeugd

Het forensisch sociaal werk komt in alle drie profielen terug. De Competentieset FSP van de vakvolwassen professional kan gebruikt worden als basis om de competenties van een startbekwame professional, respectievelijk die van expert, vast te stellen.

Sociaal Juridische Dienstverlening

De opleiding Sociaal Juridische Dienstverlening valt niet onder de opleiding Sociaal Werk, maar onder die van Rechten. Ook deze opleiding kan de competentieset gebruiken om zich te verhouden tot het niveau van een vakvolwassen forensisch sociaal professional en die vertalen naar de eindkwalificaties van de opleiding.

De Competentieset: Forensisch Sociaal Professional

In de volgende zeven competenties is het onderscheidende van het werken als Sociaal Professional in het forensisch kader uitgewerkt. Daarbij gaat het om zowel het civielrechtelijk als het strafrechtelijk kader. De competenties dienen als verdieping op de generieke competenties van de Sociaal Werker en de Jeugd- en gezinsprofessional. Daarmee is deze competentieset dan ook niet een volledig profiel. Minder expliciet in dit stuk zijn opgenomen de ontwikkelingen in het kader van de transformatie waarbij integraal werken, uitgaan van eigen kracht en eigen regie steeds meer nadruk krijgt. Uitgangspunt is dat deze vaardigheden in de generieke competenties van Sociaal Werk en Jeugd- en gezin geborgd zijn. Soms staan wel een aantal gedragingen beschreven die als generiek opgevat kunnen worden. Deze zijn bewust opgenomen omdat meerdere mensen waarmee gesproken is, benadrukt hebben hoe belangrijk deze gedragingen zijn in de forensische context.

Elke competentie heeft een aantal essentiële elementen in het handelen en een verdere uitwerking daarvan in succesvol waarneembaar gedrag, zoals die in voorbeelden door betrokkenen zijn genoemd. Dit succesvolle waarneembaar gedrag slaat dus op het handelen van de professional en niet op de uitkomst van de casus, die beïnvloed wordt door meer dan alleen het handelen van de professional. De essentiële elementen kunnen als een 'checklist' dienen.

De zeven competenties op een rij:

1	Is vasthoudend in het nastreven van een effectieve werkalliantie met een cliënt die gedwongen is een maatregel of vorm van behandeling of begeleiding te accepteren.
2	Combineert het beheersen van risicovol gedrag met het ondersteunen van gedragsverandering, en treedt hierin zelfstandig en weloverwogen op.
3	Is in samenwerking met (netwerk)partners sturend en richtinggevend wanneer het juridisch kader daartoe aanleiding geeft.
4	Legt verantwoording af aan de cliënt, de samenleving en de rechtstaat.
5	Komt binnen het gedwongen kader zoveel mogelijk tegemoet aan de zelfbeschikking van een cliënt.
6	Blijft mentaal stabiel handelen, vooral tijdens spanningsvolle situaties.
7	Handelt op basis van gedeelde normen, ethische standaarden en gezamenlijke professionele verantwoordelijkheid.

Competentie 1

Is vasthoudend in het nastreven van een effectieve werkalliantie met een cliënt die gedwongen is een maatregel of vorm van behandeling of begeleiding te accepteren.

Context

Interventies in gedwongen kader (civiel- en strafrechtelijk) zijn niet vrijblijvend. De gewenste gedragsverandering is als doel buiten de betrokkene(n) om geformuleerd. Het doel gaat daardoor vaak vooraf aan de eigen wens van betrokkene(n) tot gedragsverandering of het eigen besef van de noodzaak tot ingrijpen zoals bij uithuisplaatsing of Ondertoezichtstelling. Cliënten/gezinsleden kunnen zich in voorkomende gevallen passief of actief verzetten tegen alles wat de professional aandraagt. Essentieel is om intrinsieke motivatie tot verandering op gang te brengen, ondanks externe druk en controle. De werkalliantie zegt iets over de manier waarop professionals effectief contact kunnen houden met cliënten, in hun gecombineerde rol (van begeleiden en controleren) en daarbij de cliënt te activeren tot meer zelfregie.

Essentiële elementen van het handelen

- * Positie professional, kaders en voorwaarden zijn transparant en duidelijk benoemd als ruimte waarbinnen samen gewerkt kan worden.
- * De werkalliantie is zoveel mogelijk gebaseerd op overeenstemming met betrekking tot taken en doelen van het contact.
- * Er is zoveel mogelijk ruimte geboden aan de cliënt/gezin voor inbreng in, actief werken aan en regie op aanpak en beoogde gedragsverandering.
- * Cliënt/ouder is geactiveerd om zijn verantwoordelijkheid voor zijn/haar eigen handelen op te pakken.

Succesvol waarneembaar gedrag

- * Direct helder zijn over eigen positie, begeleiding/behandeling waar de cliënt/gezinsleden aan moeten werken, over de kaders en daarbij duidelijke voorwaarden stellen. Deze helderheid als onderdeel van de vertrouwensrelatie inzetten.
- * Toezien op voorwaarden; regels en afspraken hanteren en handhaven.
- * Bij weerstand iemand blijven wijzen op de doelen; blijven zoeken naar ingangen aan de hand van motivatietechnieken/methoden, vasthoudend en doorzettend zijn.
- * Signaleren van (veiligheids)risico's en recidive en dit indien nodig neerleggen bij de juiste personen en/of terugverwijzen naar justitie.
- * Insteken op contact om vertrouwen op te bouwen en reactance (verzetsuitingen tegen de inperking van autonomie en vrijheden) en agressie te verminderen. Interesse tonen in het leven van betrokkenen.
- * Wrijving in het contact met de cliënt/gezin onderkennen, benoemen en bespreekbaar maken.

- * Kunnen inleven in de belevingswereld van de cliënt/gezin ook als dit ver van je af staat.
- * Op zoek gaan naar aspecten die belangrijk zijn voor de cliënt/gezin. Een gevoel van zelfbeschikking geven, het aanspreken van het zelfoplossend vermogen en bereid zijn te kijken waar je in tegemoet kan komen.
- * Het vertrouwen uitstralen in het kunnen behalen van doelen, de cliënt hierin ondersteunen en er blijk van geven dat ondanks het opgelegde kader iemand ook (bepaalde) fouten mag maken zonder daarop direct afgerekend te worden.
- * Ook buiten het contact met de cliënt/gezin werken aan de werkaliantie, door een neutrale, respectvolle, basishouding ten opzichte van de betrokkenen aan te nemen in bv. contacten met collega's of anderen.
- * Opgelegde interventies evalueren met betrokkenen en acties kunnen onderbouwen.
- * Voor- en nadelen van gedrag en de gevolgen ervan schetsen.
- * Als cliënt /gezinsleden geen inzicht heeft in gedrag of geen motivatie heeft tot verandering, dan proportioneel druk uitoefenen. En oog blijven houden voor kansen om inzicht en/of intrinsieke motivatie of herstel van de gezinssituatie te activeren.

Competentie 2

Combineert het beheersen van risicovol gedrag met het ondersteunen van gedragsverandering, en treedt hierin zelfstandig en weloverwogen op.

Context

De forensisch sociale professionals combineren zorg, behandelen of begeleiden met controle. Dit doen ze bij cliënten waarbij bemoeienis is opgelegd en er sprake is van civiel- of strafrechtelijke kaders. Het bevorderen van gedragsverandering kent hierdoor een specifieke dynamiek, doordat er bij cliënten relatief vaak sprake is van:

- * Reactance - verzetsuitingen tegen de inperking van autonomie (o.a. door boosheid, vertoon van machteloosheid of onverschilligheid).
- * Agressie, ondermijnd of grensoverschrijdend gedrag.

Risicobeheersing gaat over het beheersen van aanwezige risico's voor de maatschappij, het slachtoffer en het inperken van ongewenst gedrag (recidive, kans op letsel), risico's voor slachtoffer en/of het kind waar een maatregel op gericht is (kwetsbaarheid). Middelen hiertoe zijn risicotaxatie, gedragsaanwijzingen, voorwaarden opleggen of vrijheden beperken en controlemiddelen toepassen. De professional maakt voorafgaand aan het handelen deze taxatie of schaaft op voor overleg. Indien risicovol neemt de professional een collega mee voor de veiligheid.

Ondersteuning van gedragsverandering is gericht op het verminderen van risicofactoren en versterken van beschermende factoren. Met als doel deelname (re-integratie participatie) aan de samenleving, werken aan participatiedoelen of verbeteren van de gezins- en opvoedingssituatie.

Essentiële elementen van het handelen

- * Wetenschappelijke inzichten in risico's en beschermende factoren en onderbouwde instrumenten van risicotaxatie zijn benut. Effectieve interventies tot veiligheidsborging en gedragsverandering zijn ingezet.
- * Er is ingegaan op kansen om cliënt /gezinsleden aan te zetten tot gedragsverandering en indien relevant het voorkomen van herhaald strafbaar gedrag.
- * In het proces tot gedragsverandering staat de veiligheid van alle betrokkenen in het handelen van de professional voorop.

Succesvol waarneembaar gedrag

- * Bij risico-taxatie alle input samenhangend met de veiligheid van kinderen en/ of het delinquent gedrag afwegen en indien nodig in samenspraak met andere disciplines. Denk bij input aan zaken als delictgeschiedenis, psychopathologie, middelen gebruik, sociale omstandigheden, beschermende factoren, waarneembaar gedrag en inzicht in eigen gedrag.

- * Zich ten opzichte van de cliënt onderzoekend opstellen:
 - Ontrafelen van de ontstaansgeschiedenis van de situatie of het delinquente gedrag; beweegredenen en (generatie)patronen achterhalen op basis van beschikbare bronnen.
 - Instrumenten inzetten om criminogene/risico- en beschermende factoren van de cliënt/gezin in kaart brengen.
 - Gedrag in kaart brengen. Goed observeren, kijken welke prikkels leiden tot welk gedrag en letten op gedragspatronen. Observeren hoe de stemming is van iemand, of er sprake is van snelle stemmingswisselingen.
 - Gedragsuitingen van cliënt/gezinsleden inschatten en voorspellen; letten op de houding van de ander, (non)verbale signalen oppakken en wegen of er veiligheidsrisico's voor jezelf, voor betrokkene kinderen of anderen zijn.
 - Onderzoeken hoe je aansluiting vindt: hoe directief kan ik zijn? Welke gevoeligheden spelen er bij de ander en wat triggert hem; uitvinden hoeveel speelruimte je bij iemand hebt en of iemand feedback/correctie kan ontvangen.
 - Wegen wat (non-verbale) signalen met jezelf en/of met anderen doen, voor welke reactie dat zorgt en welke gevolgen het heeft in het kader van de veiligheid.
- * Kennisbasis, (wetenschappelijke) onderzoeksresultaten, methoden, interventies en instrumenten, op waarde schatten, en in combinatie met ervaringskennis toepassen in de eigen werkpraktijk.
- * Openstaan voor het verhaal van de cliënt/gezinsleden, zonder iets aan de ernst van situatie af te doen. Ook bij zeer ernstige feiten je neutraal opstellen en objectief blijven handelen en beslissingen nemen.
- * Strafbaar of risicovol handelen voortkomend uit een stoornis, uit angst of manipulatie van elkaar kunnen onderscheiden, er rekening mee houden in het handelen.
- * Opstellen als een prosociaal rolmodel voor de cliënt: het goede voorbeeld geven, benoemen van sociaal gewenst gedrag en antisociale uitingen afkeuren, met respect voor de cliënt als persoon.
- * Gedrag en factoren die strafbaar, onveilig of ongewenst gedrag in stand houden herkennen en bespreekbaar maken; benoemen wat je ziet en gedrag in het hier en nu gebruiken om een spiegel voor te houden. Consequenties van keuzen benoemen en alternatieven in gedrag aanbieden. Hierbij rekening houdend met individuele kenmerken zoals leeftijd, bevattingsvermogen, psychosociale beperkingen en leerbaarheid van de cliënt.
- * Cliënt ondersteunen om zelf gedrag te signaleren dat wijst op een terugval.
- * Leersituaties, zowel binnen als naast contactmomenten, waarin cliënt met gewenst gedrag kan oefenen aanbieden en begeleiden. Daarbij steeds de afweging of ingrijpen of juist stimuleren nodig is om ervoor te zorgen dat het veilig blijft voor alle betrokkenen.

- * Maatregelen voor veiligheid inbouwen in het dagelijks handelen, in het toekennen van verantwoordelijkheden aan bepaalde professionals en in het daadwerkelijke contact.
- * Snel en flexibel gedragstijlen kunnen aanpassen aan wat de situatie vraagt, gelet op risico en explosiviteit.
- * Als veiligheid in het geding is direct handelen, zelf vroegtijdig ingrijpen bij escalerend of (gezags)ondermijnend gedrag. De-escalatie technieken kunnen toepassen. En waar nodig opschalen en tijdig hulp vragen om situatie te stabiliseren of over te laten nemen.
- * In spanningsvolle momenten proberen in contact te komen en te blijven, ook al voelt dit soms tegennatuurlijk. Blijven afwegen welke nabijheid nodig, maar ook veilig is.
- * Afwegen welke nabijheid nodig en veilig is, ook in online contacten.

Competentie 3

Is in samenwerking met (netwerk)partners sturend en richtinggevend wanneer het juridisch kader daartoe aanleiding geeft.

Context

Integrale samenwerking en samenwerken in netwerken wordt zowel in het vrijwillige als in het onvrijwillige kader steeds belangrijker. Uitgangspunten als eigen kracht, eigen regie, preventie, normaliseren, eerder juiste hulp op maat zijn ook voor de forensisch sociaal professional van belang. Aansluiting bij het begin en einde van het traject vanuit het juridische kader moet daarbij zoveel mogelijk aansluiten op zorg- en/of begeleidingstrajecten. Daarnaast heeft de forensisch sociaal professional de taak het civiel- of strafrechtelijk kader te bewaken en te staan voor zowel het belang van dader, slachtoffer als van de samenleving. Ten grondslag van de samenwerking liggen beroepscode en ethische standaarden. In de samenwerking met professionals binnen het vrijwillig kader heeft de forensisch sociaal professional als rol, om te benoemen vanuit welk juridisch kader de professional werkt en hoe hij de doelen in de begeleiding van de cliënt/het gezin wil realiseren. De professional moet helder zijn over welke informatie hij wel en niet kan delen en eventueel afspraken maken over wat er wel en niet gedeeld wordt. Hij moet de eigen bevindingen en inschattingen goed voor het voetlicht kunnen brengen. De professional bespreekt met samenwerkingspartners wat hun rol en inbreng is en zorgt dat er gedeelde afspraken zijn voor het vervolg van een integrale aanpak. Tevens moet de professional ervoor zorgen dat er aandacht blijft voor het veiligheidsaspect, ook als de wettelijke taak afgerond is.

Essentiële elementen van het handelen

- * De wettelijke taak, en bijbehorende kaders, worden uitgevoerd en actief gecommuniceerd met de formele en informele betrokkenen.
- * De forensisch sociaal professional heeft zijn/haar deskundigheid in interprofessioneel verband ingebracht en heeft het samenwerkingsnetwerk op een methodische manier geregisseerd.
- * Tijdens de samenwerking is de verantwoordelijkheid genomen voor het volledige traject van de cliënt (overdragen; borgen van toekomst) en is er aandacht voor de overgang tussen het juridisch en niet juridisch kader en voor eventuele perioden tussen straffen door.

Succesvol waarneembaar gedrag

- * Positioneren van het geldende juridische kader en de grenzen die je hanteert met het oog op de veiligheid van alle betrokkenen; aangeven aan welke doelen gewerkt moet worden, hoe het sociaal netwerk betrokken wordt en onderlinge verwachtingen verhelderen.
- * Eigen grenzen en bevoegdheden kennen en duidelijk afbakenen; doorslaggevend zijn als het juridisch kader daarom vraagt.

- * Weten waar de verschillende spelers van het forensisch veld mee bezig zijn, welke invloed dat heeft op jouw keuzes en omgekeerd.
- * Bijeenbrengen van netwerkpartners en hen op een actieve manier benaderen. Andere hulpverleners inzetten om aan doelen te werken; afspraken maken hoe essentiële informatie tijdig gedeeld wordt met elkaar. Weten welke informatie gedeeld mag worden in welke situatie, de wettelijke grenzen daarover kennen en toepassen.
- * Proberen om op één lijn te komen en je daarvoor inzetten. Hierbij steeds uitgaan van eigen kracht van degene bij wie bemoeienis is opgelegd. Doelen, belangen en opdrachten van de verschillende partijen zien te verbinden en werken binnen de ruimte die wet- en regelgeving biedt. Tegelijkertijd beslissingen (kunnen) nemen bij tegenstrijdige belangen tussen ketenpartners.
- * Feitelijk zijn en bronnen vermelden en dit ook vragen van de andere professionals.
- * Input en deskundigheid vanuit het eigen vakgebied inbrengen en zichtbaar maken in interprofessioneel overleg of andere samenwerkingsvormen. Vasthouden aan feiten, waarnemingen en verslaglegging. Opkomen voor het belang van de cliënt/ouder en/of de samenleving en/of het slachtoffer. Eventueel opkomen voor een belang dat niet (voldoende) vertegenwoordigd wordt.
- * Anderen kunnen overtuigen van veiligheidsrisico's enerzijds en anderzijds de mogelijkheden van en voor de cliënt/gezin.
- * Verantwoordelijkheid nemen voor zowel het eigen handelen als voor die van andere betrokkenen binnen een gezamenlijke aanpak.
- * Weten waarvoor je als forensisch sociaal professional verantwoordelijk wordt gesteld; daar waar een besluit ingaat tegen de eigen professionele inschatting dit duidelijk communiceren en onderbouwen en zo nodig expliciet bezwaar maken.
- * Transparant zijn in afwegingen; uitleggen welke stappen je neemt en waarom je ze neemt; duidelijk aangeven hoe een actie of doel bijdraagt of heeft bijgedragen aan de re-integratie van de cliënt of veiligheid van betrokkenen. Conceptueel denken.
- * Ervoor zorgen dat je op de hoogte blijft van de voortgang als andere hulpverleners betrokken zijn en bewaken van bv. de opgelegde Bijzondere Voorwaarden, zodat je indien nodig kunt ingrijpen (en de situatie kunt verantwoorden, bv. voor de rechtbank). Bij crisissituaties snel en situationeel handelen; waar nodig en mogelijk anderen inschakelen en onderbouwen waarom gebruikelijke werkwijze niet gevolgd kon worden.

Competentie 4

Legt verantwoording af aan de cliënt, de samenleving en de rechtstaat.

Context

De forensisch sociaal professional heeft soms in zijn/haar functie een formele diagnostiserende en/of een adviserende taak. Deze adviezen zijn bedoeld voor voordracht aan rechter, advocaten en ketenpartners. Eventuele verdediging van dit advies behoort tot de taken van de forensisch sociaal professional. Besluiten, wettelijke aantekeningen of adviezen vragen soms ook om een verantwoording en verdediging richting de cliënt, wanneer diegene bezwaar maakt. Daarnaast hebben cliënten behoefte aan openheid over processen en mogelijke gevolgen. Tevens hebben buurten of de samenleving ook belang bij uitleg en advies over het besluit en eventuele risico's en de manier van handelen, met inachtneming van de geheimhoudingsplicht. De forensisch sociaal professional dient rekening te houden met de spanning die hierbij kan ontstaan.

Essentiële elementen van het handelen

- * Rechter, Officier van justitie, advocaat, cliënt/gezinsleden en decentrale samenwerkingspartners en andere betrokkenen zijn feitelijk en met onderbouwing geïnformeerd.
- * De inzichten van de forensisch sociaal professional zijn voldoende over het voetlicht gebracht alvorens tot (formele) besluitvorming door anderen wordt overgegaan.

Succesvol waarneembaar gedrag

- * De wijze van verantwoording die bij het werk komt kijken goed kennen en onderbouwde, ondubbelzinnige en transparante adviezen en rapportages schrijven.
- * Baseren op feitelijkheden en zorgvuldig bronnen vermelden. Rapportages baseren op meerdere bronnen en niet alleen het gesprek met de cliënt/gezin. Informatie toetsen op feitelijkheden daar waar mogelijk.
- * Uitleg geven aan een buurt/gemeenschap, opkomen voor de mogelijkheden van de cliënt en begripvol omgaan om met eventuele (collectieve) weerstand.
- * Weten te verantwoorden middels (sociale) media of de juiste functionaris daarvoor weten in te schakelen.
- * Gegevens uit de delict- of risicoanalyse vertalen naar de huidige situatie en de toekomst. Gedrag vertalen naar risicofactoren en beschermende factoren (risicomanagement) voor samenleving/slachtoffer/betrokken kinderen.
- * Binnen de juridische kaders die gesteld zijn en op basis van methoden en instrumenten rapporteren en beslissingen of adviezen onderbouwen.
- * Staan voor je advies en dat verdedigen indien nodig gevraagd.

Competentie 5

Komt binnen het gedwongen kader zoveel mogelijk tegemoet aan de zelfbeschikking van een cliënt.

Context

Elk mens heeft de behoefte om zich competent, autonoom en verbonden met anderen te voelen. In gedwongen kader worden maatregelen en beperkingen opgelegd, worden onder toezichtstellingen en uithuisplaatsingen uitgevoerd. Er is een ongelijke machtsverhouding tussen professional en betrokkenen, tegelijkertijd wordt een sensitieve en gastvrije houding verwacht van de professionals. Zelfbeschikkingsrecht wil zeggen dat iemand zelf mag beslissen hoe hij zijn leven wil leiden. Zelf keuzes kunnen en mogen maken. In gedwongen kader zoek je naar handelings- en beslissingsruimte voor de cliënt/gezinsleden mits doelen en veiligheid en het wettelijke kader niet in het geding komen. Komt dit wel in het geding, dan wordt er ingegrepen voor de persoon zelf, voor de betrokken gezinsleden maar vaak ook voor de omgeving. Er wordt steeds een afweging gemaakt tussen het belang van de persoon in kwestie en het belang of veiligheid van kinderen of de maatschappij. Keuzevrijheid kan worden ingeperkt door consequenties te verbinden aan de aard van de keuze. Hierbij moet ethisch worden omgegaan met de ongelijke machtsverhouding.

Essentiële elementen van het handelen

- * Interventies en opgelegde beperkingen zijn effectief, niet ingrijpender of langduriger dan nodig en staan daarmee in verhouding tot het te bereiken doel en passend binnen het juridische kader.
- * De professional reflecteert voortdurend op het eigen handelen, relateert dit aan beroepsethische standaarden en aan het effect of gevolg ervan voor de cliënt.
- * De cliënt heeft zoveel mogelijk handelings- en beslissingsruimte aangeboden gekregen.

Succesvol waarneembaar gedrag

- * Afwegen van (maatschappelijke) veiligheidsaspecten in relatie tot verantwoordelijkheid van cliënt/gezinsleden.
- * Een norm/grens stellen en inschatten en bespreken of iemand het zelf kan oplossen of hulp erbij nodig heeft; tot concrete afspraken komen en consequenties aan verbinden zodat voor de cliënt voorspelbaar wordt wat er gebeurt als de afspraken niet nagekomen worden.
- * Bewust zijn van welke wetten, procedures en regels er gelden bij inperkende maatregelen en middelen.
- * Erop letten dat opgelegde beperkingen in verhouding zijn en niet langer duren dan strikt noodzakelijk.

- * Bij het opleggen van beperkingen je steeds bewust zijn van de ongelijke machtsverhouding; voor jezelf (of met anderen) toetsen of je vanuit je machtspositie meer beperkingen hebt opgelegd dan nodig in het belang van veiligheid of dat er misbruik gemaakt wordt van de afhankelijke positie van de cliënt.
- * Bij het opleggen van beperkingen stilstaan bij de vraag welke risico's en consequenties een beperkende maatregel of middel heeft voor de betreffende persoon en proberen dit zoveel mogelijk te voorkomen of te minimaliseren. Hierin ook open staan voor hoe een cliënt aangeeft het te ervaren en rekening houden met rechten, belangen en wensen van de cliënt.
- * Rekening houden met beroepsethische standaarden.
- * Rekening houden met de rechten van de mens in het algemeen en met het strafrecht in het bijzonder; cliënten kunnen informeren over hun rechtspositie en deze in je eigen handelen respecteren.
- * Je blijven inspannen voor een evenwichtige en respectvolle relatie met de cliënt/ het gezin door te blijven informeren, overleggen, open zijn over handelen om daarmee de eigen verantwoordelijkheid van iemand over zijn eigen leven te respecteren.
- * Inschatten en cliënt bevragen of en in hoeverre hij/zij zelfverantwoordelijkheid kan dragen en aanspreekbaar is op eigen verantwoordelijkheid of dat het nodig is dat je de verantwoordelijkheid moet overnemen.
- * In de dagelijkse omgang zoeken naar mogelijkheden tot zelfbeschikking. Bespreken welke aspecten te realiseren zijn; iemand verschillende opties voorleggen en laten kiezen; niet te snel overnemen.

Competentie 6

Blijft mentaal stabiel handelen, vooral tijdens spanningsvolle situaties.

Context

Het forensisch sociaal werk kenmerkt zich door cliënten met verschillende persoonlijkheidskenmerken, ggz-achtergrond, verslavingsproblematiek en geschiedenis die geleid heeft tot het opleggen van bemoeienis. De verscheidenheid aan combinaties hierin alsmede de mogelijk ernstige gevolgen als de situatie niet beheerst kan worden, zorgen voor een grote druk bij professionals. Crisissituaties waarin de veiligheid in het geding is komen regelmatig voor, incidenten zijn ernstiger van aard dan in het algemeen sociaal werk en hebben een grote impact, mede door media-aandacht. Verminderd werkplezier, verminderde motivatie tot werken en leren en een cynische houding kunnen hierdoor opspelen.

Essentiële elementen van het handelen

- * In situatie met veel weerstand (escalatie) is met oog op begeleiding en (eigen) veiligheid de juiste mate van afstand en benadering gekozen. Ook als het gaat om bedreigingen via sociale media.
- * In crisissituatie/escalatie is er snel, rationeel en ethisch gehandeld.
- * Er is oog voor secundaire traumatisering.
- * De zwaarte van het beroep wordt erkend en daar wordt passend mee omgegaan.
- * Werkplezier blijft behouden.

Succesvol waarneembaar gedrag

- * Rust en handelen met elkaar afwisselen, weten wanneer je een cliënt moet benaderen en wanneer juist even niet i.v.m. agressie en zelfbeschikking.
- * Heel snel herkennen van basispatronen en menselijke reacties en snel en daadkrachtig handelen in onvoorspelbare en nieuwe situaties. Durven af te wijken van afspraken, regels en protocollen als situatie daarom vraagt.
- * Aanvoelen als grenzen bij jezelf of anderen overschreden worden; direct en duidelijk aangeven dat je dit niet tolereert en zeggen welk gedrag je wel wilt zien.
- * Aangeven wat in online communicatie acceptabel is.
- * Rust bewaren, zelf rustig blijven ondanks heftige emoties/bedreiging vanuit de ander. Handgebaar, stevig staan, vasthoudend zijn en herhalen van je boodschap.
- * In contact blijven tijdens escalatie en tegelijkertijd duidelijk de grenzen en het gewenste gedrag aangeven.

- * Luisteren naar eigen gevoel en gedachten over heftige casussen en die delen (met cliënten en collega's)
- * Herkennen (zowel op emotioneel vlak als op fysiek gebied) van angst en andere emoties en bewust zijn wat de situatie met je doet en hoe je met deze gevoelens om kan gaan.
- * Relativeren, humor inzetten en niet te persoonlijk opvatten, ook bij publieke en persoonlijke (online) publiciteit.
- * Eigen grenzen bewaken, letten op je gezondheid en zorgen dat je fit bent.

Competentie 7

Handelt op basis van gedeelde normen, ethische standaarden en gezamenlijke professionele verantwoordelijkheid.

Context

Van forensisch sociaal professionals wordt een grote mate van zelfstandigheid en het nemen van beslissingen gevraagd. Daarnaast kenmerkt het forensisch kader zich door een confrontatie tussen normen en waarden. De doelgroep en de aard van het werk brengt het risico met zich mee om situaties en gedragssuitingen sneller 'gewoon' te vinden en te accepteren. Normen kunnen vervagen en je hebt je collega's nodig om elkaar scherp te houden. Professionals hebben niet altijd door dat hun norm opschuift, zij ervaren heftige situaties niet meer als dusdanig. In dat licht is het belangrijk om binnen een team of met collega's te blijven toetsen welke normen zowel als gemene deler en als ondergrens moeten dienen in het werk. De beroepsnorm is hierin tevens een uitgangspunt. Uitspreken van ervaringen en collega's bevragen, om samen verantwoordelijkheid te nemen over situaties en zo steeds samen de norm te bepalen. Hierbij is het ook van belang om bewust te zijn van de eigen kennis en kunde en daarnaar te handelen.

Essentiële elementen van het handelen

- * Er is stil gestaan bij het eigen interne waardensysteem en bij de wijze waarop dit invloed heeft op het eigen handelen.
- * Heftige ervaringen en het gedrag als reactie daarop zijn gedeeld. Collega's ondersteunen elkaar in lastige situaties op de werkvloer en helpen elkaar bij signalen van normoverschrijdend handelen.
- * Gezamenlijke normen zijn gedeeld en vormen de leidraad voor het handelen van de professional zelf en collega's.
- * De mogelijk vervagende normen zijn onderwerp van gesprek en reflectie. Verschuiving van normen blijft beperkt. De professional wordt niet laconiek, onverschillig of sceptisch bij grensoverschrijdend gedrag van cliënten.

Succesvol waarneembaar gedrag

- * Bespreken met collega's en netwerkpartners wat een situatie of een casus/incident (van een ander) met je doet.
- * Open zijn over ervaringen (bedreiging en angst), normen en waarden en dilemma's en bespreken wat een situatie (of een slechte afloop ervan) met jou en je collega's doet.
- * Collega's wijzen op gedrag waar ze zich niet (altijd) bewust van zijn om zo processen als overdracht of tegenoverdracht, teveel betrokkenheid of meegaandheid aan te pakken.
- * Collega's aanspreken op hun ethisch handelen en op navolging van de beroepscode

- * Reflecteert op teamfunctioneren om parallelprocessen die in een team kunnen optreden zichtbaar te krijgen.
- * Problemen en successen delen met collega's en deskundigen, collega's steunen bij conflicten en dilemma's en stimuleren tot open en directe communicatie.
- * Belangrijke informatie en ervaringen tijdig doorspelen naar collega's en eventueel casussen overnemen.
- * Is alert op, signaleert en bespreekt en reageert met collega's op gedragingen van cliënten (manipulatie; proberen team op te splitsen; bondjes willen smeden) die tot doel hebben de samenwerking tussen professionals negatief te beïnvloeden.
- * Met collega's stilstaan bij en spreken over (beroeps)normen, hoe door de doelgroep en aard van het werk normen en waarden kunnen verschuiven en er bewust mee omgaan.
- * Tonen van culturele sensitiviteit.

Kennisbasis

De wetenschappelijke kennis ter onderbouwing van het forensisch sociale werk is in de laatste decennia snel toegenomen. Het gaat om kennis over delinquent gedrag, risicofactoren en risicotaxatie, werkzame factoren in de combinatie van risicobeheersing en begeleiding, werkzame factoren bij herstel en over kenmerken van een goed leefklimaat binnen inrichtingen. De kennis komt voort uit diverse wetenschappelijke disciplines: criminologie, social work, psychiatrie, psychologie, culturele antropologie, pedagogiek en sociologie.

Toch is een behoefte om de bestaande wetenschappelijke kennis beter te formuleren en te integreren in het professioneel handelen. Ook is het wenselijk om bestaande methoden en instrumenten voortdurend in de praktijk te verbeteren om aan te sluiten bij de vragen in het werk. De FSP moet optimaal gebruik maken van kennis, om zo tot een zo groot mogelijk effect van de interventie te komen. Mede omdat juist de gevolgen van een onprofessionele begeleiding zo groot kunnen zijn (Werkgroep BFSP, 2016). Kennis is één van de aspecten waardoor professionele begeleiding tot stand komt en daarom is de benodigde kennisbasis voor de forensisch sociaal professional toegevoegd aan de competentieset.

Kader van kennisbasis

Voor het overzicht van de kennisbasis van de forensisch sociaal professional is gebruik gemaakt van het kader van de Gemeenschappelijke kennisbasis van sociaal werk opleiding in Nederland (Kloppenburger, van Bommel, de Jonge, 2016). Dit kader bestaat uit 7 bouwstenen en deze zijn hieronder in Tabel 1 als ordening opgenomen. Per bouwsteen wordt aangegeven wat er specifiek aan kennis nodig is voor de forensisch sociaal professional. Per beroepscontext kan ingeschat worden hoe diepgaand kennis benodigd is op elk kennisaspect.

Bouwstenen met kernthema's (Kloppenburger, van Bommel, de Jonge, 2016)	Specifiek benodigde kennis voor de forensisch sociaal professional
<p>A. Beroep</p> <p>A.1 Kernwaarden en de maatschappelijke opdracht van het sociaal werk</p> <p>A.2 Kerntaken en grondvormen van beroepshandelen van het sociaal werk</p> <p>A.3 Legitimering, onderbouwing en positionering van het sociaal werk</p>	<p>Waarden: veiligheid, zorg en autonomie</p> <p>Sociale systeemtheorie / systeemgericht en contextgericht werken.</p> <p>Perspectief op de toekomst / herstelconcepten</p> <p>Socialisatieprocessen (reclassering & resocialisering), heropvoeding, empowermenttheorie.</p> <p>Sociologie, culturele antropologie, (ortho)pedagogiek, ontwikkelingspsychologie, criminologie, psychologie, psychiatrie, social work</p> <p>Zelfanalyse: eigen socialisatieproces, reflectie, normen en waarden, verhouding met werk</p> <p>Penologie (leer van het straffen)</p>

Bouwstenen met kernthema's (Kloppenburger, van Bommel, de Jonge, 2016)	Specifiek benodigde kennis voor de forensisch sociaal professional
<p>B. Gebruikers</p> <p>B.1 Sociale kwaliteit van samenleven</p> <p>B.2 Sociaal functioneren van individuen, groepen en gemeenschappen</p> <p>B.3 Sociale ontwikkeling en individuele levensloop</p>	<p>Klinische kennis / psychopathologie en kenmerkende gedragsuitingen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stoornissen. Meest voorkomend in forensisch domein: <ul style="list-style-type: none"> – Verslaving – Persoonlijkheidsstoornissen – Angststoornissen, met name PTSS – Ontwikkelingsstoornissen – Licht verstandelijke beperking/diagnose – Seksuele stoornissen – Psychotische stoornissen – Impulsbeheersing stoornissen – Stemmingsstoornissen • Comorbiditeit • Werking en bijwerking van psychofarmaca • Beschermende factoren, risicofactoren en interventies voor delinquent gedrag kennen bij stoornissen. <p>Symptomen en effecten van middelengebruik</p> <p>Invloed van omgevingsfactoren op delinquent gedrag en behandeling: voeding, buurt/woning, werk, opleiding, relatie, sociale netwerken.</p> <p>Ontwikkelingen in de maatschappij die leiden tot toenemend afwijkend gedrag zoals ondermijningsgroepen.</p> <p>Recidive</p> <p>Criminologie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Levensloopcriminologie • Ontwikkelpaden van crimineel gedrag • Criminogene factoren en beschermende factoren • Desistance <p>Neurologische kennis, bio-psychosociale model</p> <p>Gedragsverandering:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Reële verwachting w.b.t. gedragsverandering • Cognitieve gedragstherapie • Schematherapeutische interventies • Responsiviteit • Leerbaarheid, aangeleerde hulpeloosheid en hospitalisatie

Bouwstenen met kernthema's (Kloppenburg, van Bommel, de Jonge, 2016)	Specifiek benodigde kennis voor de forensisch sociaal professional
<p>C. Werkwijzen</p> <p>C.1 Praktijktheoretische benaderingen</p> <p>C.2 Methodisch werken</p> <p>C.3 Normatieve en levensbeschouwelijke dimensie</p>	<p>Omgaan met agressief gedrag:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Duiding • Achtergrond (biologische model, verklaringsmodel, systemisch) • Reactance • Regulatie / Conflicthantering / De-escalatie en de-escalatietechnieken • Seksuele intimidatie <p>Sociale veiligheid</p> <p>Opvang en nazorg</p> <p>Werkalliantie als interventie; distancebenadering</p> <p>Groepsnormen in leefgroepen</p> <p>Vroegsignalering:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Instrumenten voor signalering van zorgwekkend gedrag • Responsivity: RNR model: Risk, Needs, Responsivity <p>Risico's:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Taxatie / analyse • Inschatting • Management / assessment: het nemen van beslissingen <p>Macht en ethisch handelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Positie t.a.v. de cliënt • (Therapeutische) relatie in gedwongen kader • Ethische waarden in gedwongen kader • Spanningsveld veiligheid en behandelen <p>Werkzame elementen in werken in gedwongen kader</p> <p>What works beginselen</p> <p>Gesprekstechnieken (motiverende gespreksvoering) in relatie tot dwang en drang</p> <p>Waarheidsvinding in diagnose en advies</p> <p>Rapporteren binnen juridische kaders</p>
<p>D. Organisatie</p> <p>D.1 Sociale kaart: overzicht van voorzieningen</p> <p>D.2 Bestuur en beleid</p> <p>D.3 Organisaties in sociaal werk en sociaal ondernemerschap</p>	<p>Ketenkennis: forensisch veld, sociaal en zorg domein</p> <p>Privacy: welke informatie mag er wel gedeeld worden en door wie?</p> <p>Invloed van gesloten setting op behandelklimaat, afdelingskenmerken en leefklimaat</p>

Bouwstenen met kernthema's (Kloppenburger, van Bommel, de Jonge, 2016)	Specifiek benodigde kennis voor de forensisch sociaal professional
<p>E. Maatschappelijke context</p> <p>E.1 Politiek beleid en wetgeving</p> <p>E.2 Historische context</p> <p>E.3 Internationale context</p>	<p>Kennis van het rechtssysteem / juridische wet- en regelgeving:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bestuursrecht • Internationaal recht • Strafrecht • Burgerlijk recht/ Civiel recht / jeugdrecht • Verschillen en samenhang tussen juridische kaders • Juridisch redeneren • Kaders en ruimte kennen. Weten welke ruimte je mag/moet pakken. En hoe speelt doordenken op de risico's daarbij een rol? • Als veiligheid in het geding is, dan is de wet niet altijd duidelijk. Kennisontwikkeling is daarom belangrijk. • Penologie • Privacy <p>Historische context van crimineel gedrag, straffen, begeleiden, re-integratie, de plek van ggz</p> <p>Geschiedenis van het forensisch werk</p> <p>Casuïstiek/jurisprudentie</p> <p>Public attitudes (waaronder: onevenredige nadruk op bepaalde groepen en bias in bepaalde delicten)</p>
<p>F. Onderzoek en innovatie</p> <p>F.1 Praktijkgericht onderzoek in het sociaal werk</p> <p>F.2 Methoden van onderzoek in sociaal werk</p> <p>F.3 Innovatie van het sociaal werk</p>	<p>Effectiviteit van behandelen of straffen</p> <p>Wetenschapsfilosofie</p> <p>Evidence based practice</p> <p>Vergelijking Nederlandse praktijk met andere landen</p> <p>Internationaal onderzoek</p> <p>Onderzoekslogica</p> <p>Kennistheorie: Invalshoeken en kritieken van kennis en wetenschap kennen</p> <p>Domeinkennis: wat is je vak? En wat is het vak van anderen?</p> <p>Onderzoek naar menselijke beslisfouten</p>
<p>G. Professionalisering</p> <p>G.1 Leervermogen</p> <p>G.2 Vakbekwaamheid</p> <p>G.3 Loopbaanontwikkeling en employability</p>	<p>Impact van incidenten op de persoon en zijn handelen en emoties; signaleren van stroefheid in werkalliantie</p> <p>Verskil tussen startende en vakbekwame professional</p> <p>Beroepscode en richtlijnen</p> <p>Tunnelvisie, moreel beraad en ethisch actorschap</p> <p>Zelfregulering</p> <p>Afstand en autonomie</p>

Tabel 1: Kennisbasis

Bijlagen

Bijlage 1 Relatie competentieset met andere profielen

De Competentieset Forensisch Sociaal Professional bestaat uit zeven competenties die specifiek zijn voor het forensisch sociaal werk. Daarmee is het een specifieke toespitsing van en aanvulling op beroepscompetentieprofielen van de Sociaal Werker en de Jeugd- en Gezinsprofessional. De zeven competenties FSP worden in tabel 2 gerubriceerd volgens de indeling van de generieke competenties in het beroepscompetentieprofiel van de Sociaal Werker. In tabel 3 worden de zeven competenties gerubriceerd volgens de indeling van de competentieclusters van het Competentieprofiel van de hbo jeugd- en gezinsprofessional.

De hogere sociale studies leiden studenten op en de afgestudeerden kunnen forensisch sociaal professional worden. Ook het Landelijk Opleidingsdocument van Sociaal Werk heeft een relatie met deze competentieset. De afgestudeerden van de hogere sociale studies zijn startbekwame professionals. Deze zeven competenties zijn geformuleerd op het niveau van een vakvolwassen professional. Ondanks dit vakbekwaamheidsverschil is er een koppeling te maken tussen kwalificaties van het Landelijke Opleidingsdocument en de competenties van de forensisch sociaal professional. Deze koppeling is te zien in tabel 4.

Beroepscompetentieprofiel Sociaal Werker (van Dam, Liefhebber en Kluft, conceptversie juni 2017)		Competentieset Forensisch Sociaal Professional
Generieke Competenties		Zeven competenties gerubriceerd
Contact leggen en betekenisvolle relatie aangaan	<ul style="list-style-type: none"> • Contact maken en leggen • Gaat erop af 	Competentie 1 Is vasthoudend in het nastreven van een effectieve werkalliantie met een cliënt die gedwongen is een maatregel of vorm van behandeling of begeleiding te accepteren.
Signaleren en agenderen	<ul style="list-style-type: none"> • Vraagverheldering op alle leefgebieden • Vroegtijdig signaleren • Agendering van knelpunten aantasting van burgerrechten 	Competentie 4 Legt verantwoording af aan de cliënt, de samenleving en de rechtstaat.
Ondersteunen bij het voeren van de eigen regie	<ul style="list-style-type: none"> • Geeft mensen ruimte • Mogelijkheden van mensen zien en versterken • Ondersteunt bij het krijgen van invloed en zeggenschap 	Competentie 5 Komt binnen het gedwongen kader zoveel mogelijk tegemoet aan de zelfbeschikking van een cliënt.
Mensen met elkaar verbinden	<ul style="list-style-type: none"> • Zorgt voor verbindingen • Omgaan met diversiteit • Inzetten en opbouwen van sociale netwerken 	
Integraal samenwerken	<ul style="list-style-type: none"> • Samenwerken en afstemmen • Over eigen grenzen heen kijken 	Competentie 3 Is in samenwerking met (netwerk)partners sturend en richtinggevend wanneer het juridisch kader daartoe aanleiding geeft.
Stimuleren participatie en actief burgerschap	<ul style="list-style-type: none"> • Stimuleert tot actief burgerschap • Ondersteunt bij het participeren 	Competentie 2 Combineert het beheersen van risicovol gedrag met het ondersteunen van gedragsverandering, en treedt hierin zelfstandig en weloverwogen op.
Hanteren van verschillende beroepsrollen	<ul style="list-style-type: none"> • Benut zijn professionele autonomie • Gaat om met tegengestelde belangen 	Competentie 6 Blijft mentaal stabiel handelen, vooral tijdens spanningsvolle situaties. Competentie 7 Handelt op basis van gedeelde normen, ethische standaarden en gezamenlijke professionele verantwoordelijkheid.

Tabel 2: Relatie concept Beroepscompetentieprofiel Sociaal Werker met Competentieset FSP

1. Relatie concept Beroepscompetentieprofiel Sociaal Werker met Competentieset FSP

De generieke competenties in het beroepscompetentieprofiel Sociaal Werker gelden soms ook voor de forensisch sociaal professional. In tabel 2 staat aangegeven welke accenten in de Competentieset voor de FSP zijn aangebracht die betrekking hebben op de generieke competenties van Sociaal Werk.

Het Beroepsprofiel van de Sociaal Werker beschrijft naast de zeven generieke competenties ook leefgebieden waarop professionals specifieke competenties kunnen hebben. De forensisch sociaal professional houdt zich met alle leefgebieden bezig. Per context en wellicht per cliënt kan het accent daarin verschillen. Zo zal in een intramurale context (nog) minder accent liggen op bijvoorbeeld participatie in de samenleving.

Competentieprofiel hbo jeugd- en gezinsprofessional (Programma Professionalisering Jeugdhulp en Jeugdbescherming, versie 0.9, augustus 2017)	Competentieset Forensisch Sociaal Professional
Competentieclusters	Zeven competenties gerubriceerd
Ondersteunen bij regievoeren	Competentie 5 Komt binnen het gedwongen kader zoveel mogelijk tegemoet aan de zelfbeschikking van een cliënt.
Samenwerken met de jeugdige en zijn gezin	Competentie 1 Is vasthoudend in het nastreven van een effectieve werkalliantie met een cliënt die gedwongen is een maatregel of vorm van behandeling of begeleiding te accepteren. Competentie 2 Combineert het beheersen van risicovol gedrag met het ondersteunen van gedragsverandering, en treedt hierin zelfstandig en weloverwogen op.
Versterken van het netwerk	Competentie 2 (nogmaals) Combineert het beheersen van risicovol gedrag met het ondersteunen van gedragsverandering, en treedt hierin zelfstandig en weloverwogen op.
Interdisciplinair samenwerken met en rond de jeugdige en zijn gezin/netwerk	Competentie 3 Is in samenwerking met (netwerk)partners sturend en richtinggevend wanneer het juridisch kader daartoe aanleiding geeft. Competentie 7 Handelt op basis van gedeelde normen, ethische standaarden en gezamenlijke professionele verantwoordelijkheid.
Regie (deels en tijdelijk) overnemen van de jeugdige en zijn gezin	Competentie 1 (nogmaals) Is vasthoudend in het nastreven van een effectieve werkalliantie met een cliënt die gedwongen is een maatregel of vorm van behandeling of begeleiding te accepteren. Competentie 2 (nogmaals) Combineert het beheersen van risicovol gedrag met het ondersteunen van gedragsverandering, en treedt hierin zelfstandig en weloverwogen op.

Tabel 3: Relatie Competentieprofiel hbo jeugd- en gezinsprofessional met Competentieset FSP

2. Relatie Competentieprofiel hbo jeugd- en gezinsprofessional met Competentieset FSP

Het Competentieprofiel voor de hbo jeugd- en gezinsprofessional is ontwikkeld door het Programma Professionalisering Jeugdhulp & Jeugdbescherming (augustus 2017). De competentieclusters in het competentieprofiel hbo jeugd- en gezinsprofessional gelden soms ook voor de forensisch sociaal professional. In onderstaande tabel staat aangegeven welke accenten in de Competentieset voor de FSP zijn aangebracht die betrekking hebben op de competentieclusters van de Jeugd en gezinsprofessional.

Zoals in Tabel 3 te zien is worden competenties 4 (*Legt verantwoording af aan de cliënt, de samenleving en de rechtstaat*) en 6 (*Blijft mentaal stabiel handelen, vooral tijdens spanningsvolle situaties*) uit de Competentieset voor de Forensisch Sociaal Professional niet gerubriceerd onder de competentieclusters van de Jeugd- en gezinsprofessional. De reden hiervoor is dat deze twee competenties minder expliciet terug lijken te komen in de competentieclusters van Jeugd en gezin. Dit zijn twee competenties die meer gevraagd worden van een forensisch sociaal professional.

3. Relatie Landelijk Opleidingsdocument Sociaal Werk met Competentieset FSP

Het Landelijk Opleidingsdocument Sociaal Werk (Vereniging Hogescholen, 2017) is een gezamenlijke uitgave van de vijf landelijke opleidingsoverleggen (Loo's) in het domein sociaal werk van de sector hogere sociale studies: het Loo Social Work, het Loo Culturele en Maatschappelijke Vorming, het Loo Maatschappelijk Werk en Dienstverlening, het Loo Sociaal Pedagogische Hulpverlening en het Loo Pedagogiek.

Dit Landelijk Opleidingsdocument formuleert drie kerntaken met daarbij kwalificaties. In onderstaande tabel is te zien met welke kwalificaties de zeven competenties FSP een koppeling hebben.

De drie kerntaken volgens het Landelijk Opleidingsdocument Sociaal Werk zijn:

- * Bevorderen van sociaal functioneren van mensen in hun sociale context
- * Versterken van de organisatorische verbanden waarbinnen sociaal werk plaatsvindt
- * Bevorderen van de eigen professionaliteit en de ontwikkeling van het beroep

Landelijk Opleidingsdocument Sociaal Werk (Vereniging Hogescholen, 2017)		Competentieset forensisch sociaal professional
Kerntaken	Kwalificaties	Zeven competenties gerubriceerd
Bevorderen van sociaal functioneren van mensen en hun sociale context	1. Professionals sociaal werk benaderen mensen en hun sociale contexten en laten zich benaderen. Professionals sociaal werk zijn 'present', ze maken contact mogelijk via verschillende kanalen en vangen signalen op.	Competentie 1 Is vasthoudend in het nastreven van een effectieve werkalliantie met een cliënt die gedwongen is een maatregel of vorm van behandeling of begeleiding te accepteren.
	2. Professionals sociaal werk bevorderen sociaal functioneren van mensen en hun primaire leefomgeving op methodische wijze, evidence based of practice based. Ze doen dit wederkerig en in samenspraak, gericht op zelfregie en participatie. Ze letten op de veiligheid van kinderen en jongeren.	Competentie 1 Is vasthoudend in het nastreven van een effectieve werkalliantie met een cliënt die gedwongen is een maatregel of vorm van behandeling of begeleiding te accepteren. Competentie 2 Combineert het beheersen van risicovol gedrag met het ondersteunen van gedragsverandering, en treedt hierin zelfstandig en weloverwogen op.
	3. Professionals sociaal werk bevorderen sociaal functioneren van mensen en hun netwerken op methodische wijze, evidence based of practice based. Zij doen dit wederkerig en in samenspraak. Zij nemen daarbij het eigen karakter en handelingsvermogen van mensen en netwerken in acht.	Competentie 5 Komt binnen het gedwongen kader zoveel mogelijk tegemoet aan de zelfbeschikking van een cliënt.
	4. Professionals sociaal werk bevorderen sociaal functioneren van mensen en hun gemeenschappen op methodische wijze, evidence based of practice based. Zij richten zich op versterken van sociale cohesie en inbedding, de ontwikkeling van collectieve arrangementen, rechtvaardigheid, rechtsgelijkheid, kansgelijkheid, sociale veiligheid, sociale duurzaamheid, sociale innovatie en bevorderen van sociaal beleid.	

Versterken van de organisatorische verbanden waarbinnen sociaal werk plaatsvindt	5. Professionals sociaal werk voeren effectieve regie ten aanzien van bijvoorbeeld indicatie, verwerving en inzet van middelen en inzet van professionals sociaal werk en andere betrokken professionals in specifieke gevallen. Ze werken transparant, resultaatgericht en efficiënt en onderscheiden output en outcome.	Competentie 4 Legt verantwoording af aan de cliënt, de samenleving en de rechtstaat.
	6. Professionals sociaal werk dragen bij aan interdisciplinaire en interprofessionele samenwerking binnen of tussen (professionele) netwerken. Dat doen ze op zodanige wijze dat mensen, netwerken en gemeenschappen hun eigen doelstellingen kunnen halen.	Competentie 3 Is in samenwerking met (netwerk)partners sturend en richtinggevend wanneer het juridisch kader daartoe aanleiding geeft.
	7. Professionals sociaal werk opereren actief en ondernemend. Ze dragen bij aan de voortgang van teamwerk, communiceren wat er moet gebeuren aan teamleden, dragen bij aan opdrachtverwerving bij aanbestedingen en zetten onderwerpen op de agenda bij opdrachtgevers. Ze opereren soms ook zelf als sociaal ondernemer.	
Bevorderen van de eigen professionaliteit en de ontwikkeling van het beroep	8. Professionals sociaal werk leren van hun ervaringen door steeds te reflecteren op hun eigen professioneel handelen. Zo ontwikkelen zij zichzelf als professional en vernieuwen zij de beroepspraktijk.	Competentie 6 Blijft mentaal stabiel handelen, vooral tijdens spanningsvolle situaties. Competentie 7 Handelt op basis van gedeelde normen, ethische standaarden en gezamenlijke professionele verantwoordelijkheid.
	9. Professionals sociaal werk hebben een onderzoekende houding. Ze hebben het vermogen om kennis uit onderzoek van anderen toe te passen en om zelf praktijkgericht onderzoek te doen. Zij zijn in staat om de resultaten van onderzoek te vertalen naar innovatie van de beroepspraktijk.	
	10. Professionals sociaal werk maken ethische afwegingen met gebruikmaking van (inter)nationale beroepscode's, ze maken gebruik van hun discretionaire ruimte en brengen hun ethische afwegingen over het voetlicht bij de verschillende betrokkenen. Professionals sociaal werk handelen kritisch reflecterend en zijn gericht op duurzame werking van hun professionele handelen.	Competentie 6 Blijft mentaal stabiel handelen, vooral tijdens spanningsvolle situaties. Competentie 7 Handelt op basis van gedeelde normen, ethische standaarden en gezamenlijke professionele verantwoordelijkheid.

Tabel 4: Relatie Landelijk Opleidingsdocument Sociaal Werk met Competentieset FSP

Bijlage 2 Werkwijze realiseren competentieset

Deze Competentieset voor de Forensisch Sociaal Professional is tot stand gekomen door medewerking van een groot aantal personen, te zien in bijlage 3.

Een Platform met daarin een vertegenwoordiging van alle werkgevers en opdrachtgevers heeft toegezien op het ontwikkelingsproces.

Het ontwikkelen van de competentieset is volgens de volgende stappen uitgevoerd:

- * Contextbeschrijving opstellen, gebaseerd op documentatie van betrokken partijen.
- * Goede voorbeelden van gedrag verzamelen door middel van bijeenkomsten en interviews met professionals. Typerende en kritische casussen waren in deze besprekingen leidend. Er is gebruik gemaakt van de *Critical incidents methode* (Zemke, Kramlinger, 1991).
- * Een bijeenkomst met managers/leidinggevenden uit het forensisch sociaal werk. Met hen is gesproken over een verdere verdieping van de competenties en over de rol van de manager bij dit werk.
- * Raadplegingsronde met kennisexperts over de benodigde kennisbasis van een FSP.
- * Voorleggen van een eerste concept aan en feedback van professionals en andere betrokkenen in het traject.
- * Tweede concept voorleggen aan het Platform met als doel validering van de competentieset.
- * Vaststellen van de competentieset en bijbehorend document door stakeholders in werkveld en opleidingen.

De competentieset is ontwikkeld door Movisie. Zoals uit voorgaande blijkt was dit proces echter niet mogelijk geweest zonder de inzet van de betrokkenen, waarvoor dank!

Bijlage 3 Bijdragers aan competentieset

Bijeenkomst sociaal forensisch professionals:

Naam	Organisatie	Functie
Laura van der Zwet	BPSW Reclassering Nederland	Trainer en voorzitter Functie- groep Reclasseringswerk Regiocoördinator Bureau Buitenland
Kyan Pruys	Inforsa	Reclasseringswerker
Waltina Bergsma	Leger des Heils	
Olga Muller	FPC Van Mesdagkliniek Groningen	Sociotherapeut
Peter Zuurmond	FPC van Mesdag kliniek Groningen	Sociotherapeut
Eva Möller	Reclassering Nederland	Reclasseringswerker

Interviews sociaal forensisch professionals:

Naam	Organisatie	Functie
An-Sophie Timmermans	IrisZorg	Reclasseringswerker
Kirstin Schothuis	Leger des Heils Jeugdbescher- ming en Reclassering	Werkbegeleider LJ&R
Rebekka van den Brink	Leger des Heils Jeugdbescher- ming en Reclassering Rotterdam	Reclasseringswerker
Richard ter Haar	Ministerie van Veiligheid en Justitie	Groepsleider PBC
Barbara Keuning	Reclassering Nederland	Reclasseringswerker
Melissa Meulenbeek	Pompestichting Nijmegen	Sociotherapeut
Christina Kuhlhoff	Pompestichting Nijmegen	Sociotherapeut
Judith Dolmen	Pompestichting Nijmegen	Stagiaire bij behandelafdeling
Marleen Nieuwland	Reclassering Nederland	Beleidsmedewerker

Managers/leidinggevenden

Naam	Organisatie	Functie
Petra de Leede	Altrecht	Afdelingsmanager FPA Roosenburg
Judith Janssen	Reclassering Nederland	Unitmanager
Dikkie Schonewille	BMO	Vestigingsdirecteur
Coriene Pot	Leger des Heils Hogeschool Utrecht	Procesregisseur Jeugdbescherming en Jeugdreclassering Docent minor WiGK

Kennisexperts:

Naam	Organisatie	Functie
Leon Palmen	Ministerie van Veiligheid en Justitie	Senior Trainer opleider
Ruud van der Horst	Expertisecentrum Forensische Psychiatrie (EFP)	Wetenschappelijk adviseur / projectleider
Robert Josten	Ministerie van Veiligheid en Justitie	Directie Personeel Management en Organisatieontwikkeling
Vivienne de Vogel	Hogeschool Utrecht De Forensische Zorgspecialisten (DFZS)	Bijzonder Lector Werken in een Justitieel Kader Hoofd afdeling Onderzoek
Andrea Donker	Hogeschool Utrecht	Lector Kennisanalyse Sociale Veiligheid
Joep Hanrath	Hogeschool Utrecht	Hogeschoolhoofddocent ba- chelor FSP en onderzoeker (lectoraat WiJK)
Jan Dirk de Jong	Hogeschool Leiden	Lector Aanpak jeugdcriminaliteit
Leonieke Boendermaker	Hogeschool van Amsterdam	Lector Kwaliteit en Effectiviteit in de Zorg voor Jeugd

Input over Kennisbasis

Naam	Organisatie	Functie
Sharon Rauwers	Saxion	Docent agressiehantering en coördinator minor GGZ
Thijs de Moor	Hogeschool van Arnhem en Nijmegen	Docent
Gercoline van Beek	Hogeschool Utrecht	Onderzoeker Lectoraten: Schulden en Incasso, Werken in een Justitieel Kader
Frank Philippart	Avans Hogeschool	Docent
Frank van de Schans	Fontys Hogescholen	Docent
Laetitia Gardeniers	Zuyd Hogeschool	Senior Docent
Pascal Schwab	Avans Hogeschool	Opleidingscoördinator MWD ASH

Platformleden:

Naam	Organisatie	Functie
Adea van Doorn	Reclassering Nederland	Hoofd Personeel en Organisatie en Financiën
Mirella Marks	reclassering	Manager Opleidingshuis
Elly Westerbeek	SVG	Iv directeur
Henk Peerenboom	Leger des Heils Jeugdbescherming & Reclassering	Stuurgroep Opleidingshuis
Jessica Westerik	Dienst Justitiële Inrichtingen	Hoofd afdeling beleid
Ruud van der Horst	Expertisecentrum Forensische Psychiatrie (EFP)	Wetenschappelijk adviseur / projectleider
Jan Willen Bruins	Hogeschool Windesheim LOO-WMD	Manager innovatie SW Voorzitter
Joep Hanrath,	Hogeschool Utrecht	Hogeschoolhoofddocent bachelor FSP en onderzoeker (lectoraat WiJK)
Ronald Boer	Intermetzo	Oud bestuurder
Jacqueline Bosker	Hogeschool Utrecht	Hogeschoolhoofddocent master FSP en onderzoeker (lectoraat WiJK)
Hendrien Kaal	Hogeschool Leiden	Lector LVB en Jeugdcriminaliteit
Jacco Groeneveld	Reclassering Nederland	Directeur regio Midden-Noord

Gereageerd en feedback op concept

Naam	Organisatie	Functie
Lies Schilder	BPSW	Directeur
Matthias van Hall	BPSW	Lid functiegroep
Ylva van den Hengel	Jeugdzorg Nederland	Beleidsmedewerker

Bijlage 4 Bronnenlijst

Verkenningcommissie (2014). *Meer van waarde. Kwaliteitsimpuls en ontwikkelrichting voor het hoger sociaal agogisch onderwijs*. Den Haag: Vereniging Hogescholen

Commissie Visser (2006). *Parlementair onderzoek TBS*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2005–2006, 30 250, nrs. 4–5

Dam, van, Liefhebber en Kluft (conceptversie juni 2017). *Beroepscompetentieprofiel voor de Sociaal Werker. Naar vernieuwing en ordening van competenties*. Utrecht: Movisie

Hogeschool Utrecht (2014). *Master Forensisch Sociale Professional. Beperkte Toets Nieuwe Opleiding Informatiedossier*. Utrecht: Hogeschool Utrecht.

Kloppenburg, R., van Bommel, M., de Jonge, E. (2016). *Gemeenschappelijke kennisbasis van sociaal werk opleiding in Nederland*. SAC HSS

Programma Professionalisering Jeugdhulp en Jeugdbescherming (2017). *Competentieprofiel hbo jeugd- en gezinsprofessional*. Utrecht: Beroepsvereniging voor Professionals in Sociaal Werk. <http://professionaliseringjeugdhulp.nl>

Liefhebber, S., Radema, D., van Arendsbergen, C. (2010). *Werkervaring in welzijn en jeugdhulpverlening*. Utrecht: Movisie.

Vereniging Hogescholen (2017). *Landelijk Opleidingsdocument Sociaal Werk*. Den Haag: Vereniging Hogescholen.
<http://www.vereniginghogescholen.nl>

Werkgroep BFSP (2016). *Accentroute Forensisch Sociaal Werk. Kleur aan de drie basisprofielen Hogere Sociale Studies*. Utrecht: Hogeschool Utrecht

Zemke, R., Kramlinger, Th. (1991). *De critical incidents methode*. In: *Capita Selecta*, afl. 8.

kennis en aanpak van
sociale vraagstukken